

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОЕКТ “УКРАЇНА: ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА”

ЯКІСТЬ РОБОТИ СУДУ (“ВНУТРІШНЯ ОЦІНКА”)

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ
(Методичні рекомендації для пілотних судів)

**ПІЛОТНА ПРОГРАМА З РОЗРОБКИ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СУДУ**

ТРАВЕНЬ 2011

Це видання здійснене за підтримки американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають думку Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

ЗМІСТ

I. Вступ	4
II. Виміри та показники якості діяльності суду	5
III. Методи оцінювання	7
IV. Процедури оцінювання вимірів якості	7

I. ВСТУП

Ці рекомендації є скороченим варіантом проекту Методики оцінювання якості роботи суду, який має бути використано лише в рамках пілотного проекту в шести судах.

Мета - оцінювання якості проводиться з метою вдосконалення внутрішньої організації роботи суду та підвищення ефективності та якості його функціонування як спеціалізованої державної установи.

Термінологія.

Якість роботи суду - означає ступінь відповідності конкретних параметрів функціонування суду суспільним очікуванням та стандартам справедливого суду .

Обґрунтованість судового рішення - означає, що висновки суду, викладені у рішенні, отримано в результаті аналізу встановлених обставин справи, доведених доказами, належним чином дослідженими судом.

Культура стилю та мови викладення (дотримання формальних вимог) - судові рішення написане зрозумілою та професійною мовою, а його стиль відповідає стандартам юридичного документа.

Належне застосування законодавства - зміст цього критерію визначається положеннями процесуального законодавства, тлумаченнями вищих судів та Європейського суду з прав людини.

Дотримання процесуальних строків (строків, встановлених законом) - встановлюється відповідність фактичного строку певних процесуальних дій тим строкам, що визначені процесуальним законом.

Обґрунтованість рішень про поновлення пропущених процесуальних строків - оцінювання рішень суду щодо заяв про поновлення основних процесуальних строків (подачі позовів, апеляційних скарг тощо), які були пропущені учасниками проваджень.

Обґрунтованість рішень про подовження процесуальних строків - оцінювання рішень суду про подовження основних процесуальних строків (на підставі заяв учасників чи з власної ініціативи).

Обґрунтованість рішень про призупинення процесуальних строків (оголошення перерви) - оцінювання рішень суду про призупинення основних процесуальних строків (на підставі заяв учасників чи з власної ініціативи).

Ефективність та реальність судового контролю дотримання процесуальних строків - оцінка дій суду в ситуаціях, де є ознаки зловживання процесуальними правами з боку учасників судового розгляду, за яких порушення процесуальних строків може мати прихований характер (штучне затягування окремих стадій розгляду, тяганина тощо).

Обґрунтованість прискореного розгляду справи чи проведення певних процесуальних дій - прискорення провадження в цілому чи його окремих стадій є виправданим лише за умов існування об'єктивних обставин, за яких розгляд справи без цього може привести до фактичного нівелювання справедливості самого рішення та порушення принципу "розумного терміну".

Обмеження. Концепція якості діяльності суду має універсальне значення для судової системи загалом. Однак існують суттєві відмінності у реальному змісті діяльності судів за критерієм інстанційності, які не дозволяють використовувати єдину стандартизовану

методику. З урахуванням цього методика розроблена виключно для оцінювання діяльності наступних типів судів:

- місцеві загальні суди
- апеляційні загальні суди
- місцеві господарські суди
- апеляційні господарські суди
- окружні адміністративні суди
- апеляційні адміністративні суди.

Крім того, з урахуванням існування специфічних типів судових проваджень Методика застосовується не в повному обсязі, а частково (окремі виміри чи показники) у наступних ситуаціях:

- При оцінюванні *окремих проваджень*, що передбачені Цивільним процесуальним кодексом України.
- При оцінюванні *провадження у справах про банкрутство* в господарських судах.

В конкретних судах можуть прийматись інші обмеження щодо виключення зі сфери оцінювання окремих типів справ (наприклад, за критерієм предмету, складу учасників, тощо).

Організація оцінювання. Оцінювання якості проводиться на рівні окремого суду на підставі рішення керівника суду. Послідовність дій є наступною:

- Створюється робоча група у складі 3-5 осіб, серед яких судді, працівники апарату суду та науковець.
- Затверджується графік роботи та формуляри збору даних (на основі типових документів, що є додатками до цієї Методики).
- Формується вибірка документів (вибірка судових рішень, судових справ, за необхідності – вибірки для проведення опитувань).
- Проводиться збір даних. При цьому передбачається, що всі рішення щодо оцінювання окремих документів (наприклад судового рішення) приймаються колегіально на основі попереднього висновку одного з членів робочої групи (за винятком працівників апарату). Працівники апарату при аналізі справи мають провести обрахунки строків за критеріями оперативності.
- Узагальнення даних та підготовка підсумкового звіту. Формат звіту буде підготовлено Проектом.
- Обговорення результатів та підготовка рекомендацій щодо вдосконалення роботи суду.

Рекомендації щодо вибірки. Враховуючи часові та ресурсні обмеження на пілотній стадії рекомендується вибірка судових справ чисельністю 50 судових справ. При формуванні вибіркової сукупності в судах 1 інстанції доцільно виділити наступні етапи:

- визначити базовий період оцінювання (рекомендується за базовий період взяти останній квартал 2010 року);
- встановити кількість справ, що були завершені за даний період (зокрема, у розрізі видів проваджень – кримінального, адміністративного тощо), очевидно при цьому можна не враховувати той факт, чи оскаржується це рішення;
- визначити такі категорії справ, які недоцільно оцінювати або ж які не є типовими; наприклад, під час обговорень на засіданні Робочої групи було висловлене побажання щодо недоцільності оцінювання справ про розлучення, справ окремого провадження тощо (такі справи виключити з генеральної сукупності справ);

- справи, які залишилися у списку, доцільно стратифікувати за якоюсь предметною чи іншою ознакою; виділити 3 - 4 найбільш важливі типи справ; в судах загальної юрисдикції це буде зробити складно, тому доцільно обмежитися поділом за критерієм виду провадження – адміністративні, кримінальні, цивільні, про адміністративні правопорушення;
- у кожній сукупності справ (справ певного типу) формується випадкова вибірка чисельністю 15-20 справ; випадковий відбір реалізується у будь-який спосіб, що гарантує випадковість (наприклад, шляхом систематичного відбору №-ої справи із загального списку, відбору за допомогою Таблиці випадкових чисел тощо)
- отримана сукупність справ є вибіркою для оцінювання.
- в апеляційних судах вибірка формується за аналогічною схемою. Але при цьому враховуються поточні справи, тобто справи, рішення в яких вже прийнято і справа знаходиться у суді.

II. ВИМІРИ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ РОБОТИ СУДУ

Оцінювання якості роботи суду проводиться у наступних сферах (вимірах якості):

- судові рішення,
- організація судового розгляду,
- поведінка працівників суду,
- своєчасність судового розгляду,
- умови перебування в суді,
- інформаційне забезпечення (повнота та доступність інформації для учасників проваджень),
- поведінка судді.

Для кожної із сфер оцінювання визначається перелік критеріїв якості, на стадії пілотного проекту за рішенням Робочої групи, будуть використані **два виміри якості: а) судові рішення, б) своєчасність судового розгляду.**

2.1. Вимір «Якість судового рішення».

Об'єктом оцінювання є рішення судів по суті.

Ухвали та постанови судів, що стосуються **процедурних питань**, є предметом оцінювання в межах виміру “Організація судового розгляду”. Оцінюється рішення в цілому, а не окремі правові позиції.

Всі оцінки та висновки не стосуються якості роботи конкретних суддів, вони є узагальненими щодо роботи суду загалом на основі оцінок репрезентативної вибірки судових рішень. Це забезпечується, зокрема, відсутністю будь-якої персональної ідентифікації таких висновків та застосуванням лише узагальнених даних.

Критеріями якості судового рішення є:

1. обґрунтованість;
2. належне застосування законодавства;
3. зрозумілість;
4. дотримання формальних вимог;
5. культура мови та стилю викладення.

Кожен з критеріїв може бути розгорнутий в системі показників, що його конкретизують та дозволяють оцінювати ступінь відповідності судового рішення цим критеріям.

2.2. Вимір : “Своєчасність судового розгляду”

Об’єктом оцінювання є відповідність фактичних строків виконання процесуальних дій судом принципу розумності та оптимальності судових строків та нормативним строкам, передбачених законом.

Критеріями своєчасності судового розгляду є:

1. Дотримання процесуальних строків (строків, встановлених законом);
2. Обґрунтованість рішень про поновлення пропущених строків;
3. Обґрунтованість рішень про подовження процесуальних строків;
4. Обґрунтованість рішень про призупинення процесуальних строків;
5. Ефективність та реальність судового контролю дотримання процесуальних строків;
6. Обґрунтованість прискореного розгляду справи чи проведення певних процесуальних дій.

III. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

1. Експертні оцінки (експертний аналіз текстів судових рішень та матеріалів судових справ). Проводяться на основі Бланку експертної оцінки матеріалів судової справи. На пілотній стадії Бланк має два розділи: 1. Судове рішення 2. Своєчасність судового розгляду.
2. Статистичний аналіз (аналіз статистичної звітності суду) - на пілотній стадії використовується частково.
3. Опитування учасників судового розгляду на основі методології КГЗ (картки громадського звітування). Використовується лише в тих судах, де в 2010-2011 роках проводились опитування в рамках Проекту.

IV. ПРОЦЕДУРИ ОЦІНЮВАННЯ ВИМІРІВ ЯКОСТІ

4.1. СУДОВЕ РІШЕННЯ.

Критерії, показники та шкали оцінювання наведені у Додатку 1. Основним інструментом є Бланк аналізу судової справи – Розділ 1 (див. Додаток 3). Крім того, щодо окремих показників застосуються інші методи.

4.2. СВОЄЧАСНІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Критерії, показники та шкали оцінювання наведені у Додатку 2. Основним інструментом є Бланк аналізу судової справи - Розділ 2 (див.: Додаток 3). Крім того, щодо окремих показників застосуються інші методи.